

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.2.37>**О. М. Дроздов**

адвокат, д. ю. н., професор,
Заслужений юрист України,
кафедра кримінального процесу
(Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1364-1272>

О. В. Дроздова

адвокатеса, к. ю. н., доцентка,
кафедра кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
(ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8018-8116>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ В ЧАСІ (НА ПРИКЛАДАХ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ)

Стаття присвячена дослідженню конституційних, конвенційних та кримінальних процесуальних аспектів судового захисту права особи на справедливий суд упродовж розумних строків в аспекті забезпечення слідчим суддею дотримання прав підозрюваного на розумні строки досудового розслідування злочинів. У зв'язку з цим, у роботі проведено аналіз дії низки кримінальних процесуальних законів, що унормовували порядок продовження строків досудового розслідування, у різні проміжки часу.

Встановлено, що кримінальне процесуальне законодавство України складають, зокрема, закони України, якими внесено зміни до КПК та інші закони України. Закони, якими внесено зміни до КПК, містять норми одного ієрархічного рівня і із набранням чинності стають нормами самого КПК.

Доведено, що новий закон, яким внесено зміни до КПК, застосовується до тих правовідносин, які виникли після набрання ним чинності. Якщо правовідносини тривалі і виникли до ухвалення цього закону та продовжують існувати після його ухвалення, то нове нормативне регулювання застосовується з дня набрання ним чинності або з дня, встановленого цим законом, яким внесено зміни до КПК, але не раніше дня його офіційного опублікування. Таким чином, закон, яким внесено зміни до КПК, спрямований на регулювання тих правовідносин, які виникнуть після набрання ним чинності та повинні бути приведені у відповідність із новим юридичним регулюванням.

Обґрунтовується, що у ситуаціях співіснування суперечливих кримінальних процесуальних норм одного ієрархічного рівня судді мають застосовувати класичні для юридичної практики формули (принципи): „закон пізніший має перевагу над давнішим“ (*lex posterior derogat priori*) – „закон спеціальний має перевагу над загальним“ (*lex specialis derogat generali*) – „закон загальний пізніший не має переваги над спеціальним давнішим“ (*lex posterior generalis non derogat priori specialis*). Якщо суд не застосовує цих формул (принципів) за обставин, що вимагають від нього їх застосування, то принцип верховенства права (правовладдя) у кримінальному провадженні втрачає свою дієвість. Імператив надання дієвості принципів верховенства права (правовладдя) вимагає одночасного застосування всіх трьох класичних формул.

У статті наголошено, що запровадження здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні під час продов-

ження строків досудового розслідування злочинів свідчить про посилення гарантій прав людини у кримінальному провадженні.

Ключові слова: юридичні позиції Конституційного Суду України, кримінальне процесуальне законодавство України, Кримінальний процесуальний кодекс України, практика Європейського суду з прав людини, дія закону в часі, слідчий суддя, прокурор, досудове розслідування, продовження строків.

Постановка проблеми. В умовах перманентних та стрімких змін кримінального процесуального законодавства питання визначення меж дії кримінального процесуального закону в часі особливо актуальні, що підтверджується правовою дійсністю. Тим паче, коли це може призводити до закриття кримінального провадження. Отже актуальність цих питань лише посилюється як, вже зазначалося, у зв'язку із постійними змінами кримінального процесуального законодавства, так і контрверсійною судовою практикою, що своєю чергою обумовлює подальші наукові розвідки. Так на практиці виникла правова проблема, яка обумовила формування різної судової практики й на рівні Верховного Суду. А саме, в судовій площині гостро постало питання щодо розмежування випадків в яких продовження строків досудового розслідування злочинів понад три місяці здійснюється слідчим суддею, а в яких таке продовження все ще віднесено до компетенції прокурорів різних рівнів.

Стан дослідження. Окремим аспектам наведеної проблематики присвячені роботи О. Бауліна, І. Гловюк, О. Капліної, Г. Тетерятник, Л. Удалової, О. Шило, та ін. Однак, низка питань залишалася поза межами правової дискусії.

Метою статті є розкриття конституційного змісту дії кримінального процесуального закону в часі в аспекті забезпечення порядку продовження понад три місяці строків досудового розслідування злочинів.

Виклад основного матеріалу. На практиці актуальним є питання визначення у яких випадках строки досудового розслідування злочинів понад три місяці продовжують слідчі судді, а в яких такими повноваженнями все ще наділені прокурори відповідних рівнів. Одразу зазначимо, що, на нашу думку, відповідь на дане питання лежить в площині дії нормативно-правового акту в часі.

1. Втім почнемо з положень, що визначають дію закону в часі.

Згідно з приписами ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Статтею 5 (Дія Кодексу в часі) КПК встановлено, що процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення.

Стаття 58 Конституції України закріплює один з найважливіших загальноновизнаних принципів сучасного права - закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Це означає, що вони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності [1]

За загальноновизнаним принципом права закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Цей принцип закріплений у ч. 1 ст. 58 Конституції України, за якою дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події, факту застосується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце [2].

Конституційний Суд України вважає, що положення ст. 58 Основного Закону України передбачають загальноновизнані принципи дії в часі законів та інших нормативно-правових актів, а саме: принцип їх безпосередньої дії, тобто поширення тільки на ті відносини, які виникли після набуття чинності законами чи іншими нормативно-правовими актами, та принцип зворотної дії в часі, якщо вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [3].

Конституційний Суд України вважає, що за змістом ч. 1 ст. 58 Основного Закону

України новий акт законодавства застосовується до тих правовідносин, які виникли після набрання ним чинності. Якщо правовідносини тривалі і виникли до ухвалення акта законодавства та продовжують існувати після його ухвалення, то нове нормативне регулювання застосовується з дня набрання ним чинності або з дня, встановленого цим нормативно-правовим актом, але не раніше дня його офіційного опублікування. Таким чином, Закон спрямований на регулювання тих правовідносин, які виникнуть після набрання ним чинності, <...> повинні бути приведені у відповідність із новим юридичним регулюванням [4].

Приписи закону, яким до іншого закону внесено зміни, із набранням чинності є нормами закону, до якого внесено зміни [5].

До речі. ст. 90 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» встановлено, що законопроект може передбачати внесення змін лише до тексту первинного законодавчого акта (закону, кодексу, основ законодавства тощо), а не до закону про внесення змін до цього законодавчого акта. Кожен законопроект повинен містити положення щодо порядку набрання ним чинності. Якщо для реалізації положень поданого законопроекту після його прийняття необхідні зміни до інших законів, такі зміни мають викладатися в розділі «Перехідні положення» цього законопроекту або в одночасно внесеному його ініціатором окремому законопроекті. До законопроекту додається перелік законів та інших нормативних актів, прийняття або перегляд яких необхідно здійснити для реалізації положень законопроекту в разі його прийняття [6].

Таким чином конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному. Звичайною є практика, коли наступний у часі акт містить пряме застереження щодо повного або часткового скасування попереднього. Загальновизнаним є й те, що з прийняттям нового акта, якщо інше не передбачено самим цим актом, автоматично скасовується однопредметний акт, який діяв у часі раніше [7].

Принцип верховенства права (правовладдя) *вимагає суддівської дії у ситуаціях, коли співіснують суперечливі норми одного ієрархічного рівня*. У таких ситуаціях до судів різних видів юрисдикції висуваються вимоги застосовувати класичні для юридичної практики формули (принципи): „закон пізніший має перевагу над давнішим“ (*lex posterior derogat priori*) – „закон спеціальний має перевагу над загальним“ (*lex specialis derogat generali*) – „закон загальний пізніший не має переваги над спеціальним давнішим“ (*lex posterior generalis non derogat priori speciali*). Якщо суд не застосовує цих формул (принципів) за обставин, що вимагають від нього їх застосування, то принцип верховенства права (правовладдя) втрачає свою дієвість. Імператив надання дієвості принципів верховенства права (правовладдя) вимагає одночасного застосування всіх трьох класичних формул [8].

Підбиваючи проміжні висновки можемо сформулювати такі настанови. Кримінальні процесуальні закони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття цими законами чинності. Втім ст. 9 КПК встановлено, що при здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу. Наведене з урахуванням положень ч. 2 ст. 1 КПК дозволяє стверджувати що кримінальне процесуальне законодавство України складають, зокрема, закони України, якими внесено зміни до КПК та інші закони України. Наразі зосередимо увагу на законах України, якими внесено зміни до КПК. Ці закони містять норми одного ієрархічного рівня і із набранням чинності стають нормами самого КПК. В такому разі слід знати, що конкретна сфера кримінальних процесуальних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними законами, якими внесено зміни у КПК, положення яких за змістом суперечать один одному. Звичайною є практика, коли наступний у часі закон, яким внесено зміни у КПК, містить пряме застереження щодо повного або часткового скасування попереднього. Загальновизнаним є й те, що з прийняттям нового закону, яким внесено зміни у КПК, якщо інше не передба-

чено самим цим актом, автоматично скасовується однопредметний акт, який діяв у часі раніше.

Новий закон, яким внесено зміни до КПК, застосовується до тих правовідносин, які виникли після набрання ним чинності. Якщо правовідносини тривалі і виникли до ухвалення цього закону та продовжують існувати після його ухвалення, то нове нормативне регулювання застосовується з дня набрання ним чинності або з дня, встановленого цим законом, яким внесено зміни до КПК, але не раніше дня його офіційного опублікування. Таким чином, закон, яким внесено зміни до КПК, спрямований на регулювання тих правовідносин, які виникнуть після набрання ним чинності та повинні бути приведені у відповідність із новим юридичним регулюванням.

Проте й наведені правила повністю можуть не виключати співіснування суперечливих кримінальних процесуальних норм одного ієрархічного рівня. У таких ситуаціях судді мають застосовувати класичні для юридичної практики формули (принципи): „закон пізніший має перевагу над давнішим“ (*lex posterior derogat priori*) – „закон спеціальний має перевагу над загальним“ (*lex specialis derogat generali*) – „закон загальний пізніший не має переваги над спеціальним давнішим“ (*lex posterior generalis non derogat priori specialis*). Якщо суд не застосовує цих формул (принципів) за обставин, що вимагають від нього їх застосування, то принцип верховенства права (правовладдя) у кримінальному провадженні втрачає свою дієвість. Імператив надання дієвості принципів верховенства права (правовладдя) вимагає одночасного застосування всіх трьох класичних формул.

2. Як відомо, положеннями ч. 2 ст. 294 КПК в редакції, яка діяла з дня набрання чинності Закону України № 1697-VII від 14 жовтня 2014 року «Про прокуратуру» (далі – *Закон 1697-VII від 14.10.2014*) [9] до 16 березня 2018 року, передбачалося що, якщо досудове розслідування злочину (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у п. 2 ч. 1 ст. 219 цього Кодексу, він може бути продовжений в межах строків, встановлених

п.п. 2 та 3 ч. 2 ст. 219 цього Кодексу: до трьох місяців – керівником місцевої прокуратури; до шести місяців – керівником регіональної прокуратури або його першим заступником чи заступником; до дванадцяти місяців – Генеральним прокурором чи його заступниками.

Тобто продовження строків досудового розслідування злочинів здійснювалося лише прокурорами різних рівнів.

3. Із 16 березня 2018 року введені в дію положення ст. 294 КПК у редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р. (далі – *Закон № 2147-VIII від 03.10.2017*) [10].

Відповідно до них, якщо з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину досудове розслідування (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у п. 4 ч. 3 ст. 219 цього Кодексу, такий строк може бути продовжений у межах строків, встановлених п.п. 2 і 3 ч. 4 ст. 219 цього Кодексу: до трьох місяців – керівником місцевої прокуратури, заступником Генерального прокурора; до шести місяців – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з керівником регіональної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступниками Генерального прокурора; до дванадцяти місяців – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим із Генеральним прокурором чи його заступниками (ч. 3 ст. 294 КПК в редакції Закону № 2147-VIII).

Тобто запроваджено здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні під час продовження строків досудового розслідування злочинів, що свідчить про посилення гарантій прав людини у кримінальному провадженні, перш за все, в аспекті дотримання розумних строків на стадії досудового розслідування.

При цьому відповідно до п. 4 § 2 «Прикінцеві положення» Закону № 2147-VIII зазначені вище зміни не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін.

4. Згідно із Законом України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (далі – Закон № 2617-VIII від 22.11.2018) ч. 3 ст. 294 КПК викладено у наступній редакції:

«Якщо з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину досудове розслідування (досудове слідство) неможливо закінчити у строк, зазначений у п. 4 ч. 3 ст. 219 цього Кодексу, такий строк може бути продовжений у межах строків, встановлених п. п. 2 і 3 ч. 4 ст. 219 цього Кодексу:

1) до трьох місяців - керівником окружної прокуратури, керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступником Генерального прокурора;

2) до шести місяців - слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступниками Генерального прокурора;

3) до дванадцяти місяців - слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим із Генеральним прокурором чи його заступниками» [11].

У цій редакції ч. 3 ст. 294 КПК діє і до теперішнього часу.

5. Отже питання продовження строків досудового розслідування злочинів протягом відповідного проміжку часу було врегульовано наступними законами: 1. Законом 1697-VII від 14.10.2014, який діяв до 16 березня 2018 року; 2. Законом № 2147-VIII від 03.10.2017, який діяв з 16 березня 2018 року по 01 липня 2020 року; 3. Закон № 2617-VIII від 22.11.2018 діє з 01 липня 2020 року до теперішнього часу.

Вочевидь, що приписи зазначених законів, якими до КПК внесено зміни, із набранням чинності є нормами КПК, до якого такі зміни внесені.

Разом з тим Закон 1697-VII від 14.10.2014, який діяв до 16 березня 2018 року, Закон № 2147-VIII від 03.10.2017, який діяв з 16 березня 2018 року по 01 липня 2020 року та Закон № 2617-VIII від 22.11.2018 діє з 01 липня 2020 року до теперішнього часу в частині врегулювання питання продовження строків досудового розслідування злочинів по

суті є однопредметними, а їх норми є нормами одного ієрархічного рівня.

Законом № 2147-VIII від 03.10.2017, який діяв з 16 березня 2018 року по 01 липня 2020 року, як вже зазначалося, було запроваджено судовий контроль за продовженням строків досудового розслідування понад три місяці, але за умови, що положення цього Закону застосовуються лише до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін.

Слід звернути увагу, що Закон № 2147-VIII від 03.10.2017, а саме його п. 4 § 2 «Прикінцевих положень» встановлює два правила: 1) зазначені вище зміни не мають зворотної дії в часі; 2) застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін. Сполучник «та» свідчить про необхідність урахування обох правил.

З точки зору Конституції України, конституційного права та теорії права уявляється цілком зрозумілим, що вже згадані зміни, які було внесено до КПК Законом № 2147-VIII від 03.10.2017, не мають зворотної дії в часі.

Втім постає питання стосовного другого правила, а саме те, що положення Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін.

Привертає увагу, що в Законі № 2147-VIII від 03.10.2017 використано термін «справи». Ймовірно законодавець веде мову про кримінальні справи, які формується відповідно до ст. 317 КПК під час підготовчого провадження. Втім такий підхід є доволі проблематичним з огляду на особливості стадії досудового розслідування. Тому доцільно виходити з того, що Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 встановлена умова його дії – він застосовується лише до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін.

Тепер щодо «відомостей про кримінальне правопорушення, внесених в

Єдиний реєстр досудових розслідувань». Дійсно у ст. 214 КПК згадується про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань як вихідної умови початку досудового розслідування. Втім як відомо по кожному кримінальному правопорушенню відомості про такі кримінальні правопорушення вносяться в Єдиний реєстр досудових розслідувань окремо. Тому якщо відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань були внесені починаючи із 16 березня 2022 року в межах дії Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, то такі норми підлягають застосуванню, а отже з того часу продовження строків досудового розслідування злочинів понад три місяці може бути здійснено лише слідчим суддею. Своєю чергою відповідно до ч. 3 ст. 295-1 КПК слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання про продовження строку досудового розслідування протягом трьох днів з дня його одержання, але в будь-якому разі до спливу строку досудового розслідування, за участю слідчого або прокурора, а також підозрюваного та його захисника, у разі розгляду клопотання про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру. Таким чином в законі чітко зазначається про те, що розширено права підозрюваного на судовий захист, не залежно від того, що потім, до прикладу, такі матеріали досудового розслідування були об'єднані. Адже за КПК правила об'єднання матеріалів досудового розслідування не містять жодних положень щодо зміни суб'єктного складу, який уповноважено кримінальним процесуальним законом приймати процесуальні рішення про продовження строків досудового розслідування злочинів.

У зв'язку з цим також хотілося б звернути увагу на положення ст. 22 Конституції України та низку юридичних позицій Конституційного Суду України.

Так у ст. 22 Основного Закону України зазначається, що права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними (ч. 1). Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (ч. 2). При прийнятті нових законів або внесенні змін до

чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя).

Досліджуючи питання ймовірного обмеження права осіб, які є суб'єктами звернення до суду слід керуватися, зокрема, Рішенням Конституційний Суд України № 5-р/2018, у якому сформульовано таку юридичну позицію:

«Оскільки ст. 22 міститься у розділі II „Права, свободи та обов'язки людини і громадянина“ Конституції України і в ній сформульовано загальну вимогу щодо законодавчого регулювання існуючих прав і свобод, то положення ч. 3 цієї статті необхідно інтерпретувати у взаємозв'язку з положеннями ч. ч. 1, 2 ст. 22, 1 ст. 64, ч. 1 ст. 157 Основного Закону України та розуміти як такі, що поширюються на всі існуючі права і свободи людини, гарантовані Конституцією України.

Звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини є їх обмеженням. Верховна Рада України повноважна ухвалювати закони, що встановлюють обмеження, відповідно до таких критеріїв: „обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права».

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод. Але, визначаючи їх, законодавець може лише розширювати, а не звужувати, зміст конституційних прав і свобод та встановлювати механізми їх здійснення.

Отже, положення ч. 3 ст. 22 Конституції України потрібно розуміти так, що при ухваленні нових законів або внесенні

змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини, якщо таке звуження призводить до порушення їх сутності» [12].

Нагадаємо, що скасування конституційних прав і свобод – це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини – це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідним і загальним. Загально визнаним є правило, згідно з яким сутність змісту основного права в жодному разі не може бути порушена [13].

Таким чином не застосування, без прямої на те вказівки у законі, положень закону Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення, внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію відповідних змін, тобто починаючи з 16 березня 2018 року може свідчити не лише про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, а й про обмеження такого конвенційного та конституційного права як право на судовий захист. Як зазначає Конституційний Суд України в своєму рішенні № 5-р(II)/2021, що сутнісний зміст права на судовий захист, що його встановлено ч. 1 ст. 55 Конституції України, слід визначати як у зв'язку з основними засадами судочинства, визначеними приписами ч. 2 ст. 129 Конституції України, так і з урахуванням змісту права на справедливий суд, визначеного у ст. 6 Європейської конвенції з прав людини (далі – Конвенція) та витлумаченого Європейським судом із прав людини (далі – ЄСПЛ) [14].

Варто зазначити, що ст. 6 § 1 Конвенції застосовується протягом усього провадження, метою якого є встановлення обґрунтованості «кримінального обвинувачення», включно зі стадією проголошення вироку (наприклад, процедури,

пов'язані з конфіскацією, дозволяють національним судам оцінити розмір, який треба застосувати у постанові про конфіскацію, як у справі «Філіпс проти Сполученого Королівства» (Phillips v. the United Kingdom), § 39).

Що стосується досудової стадії провадження (дізнання, слідство), то ЄСПЛ розглядає кримінальне провадження в цілому, включаючи досудову стадію провадження у справі («Дворський проти Хорватії» (Dvorski v. Croatia), § 76). У своїй ранній судовій практиці ЄСПЛ підкреслює, що певні вимоги ст. 6 Конвенції, такі як розумний строк або право на захист, можуть застосовуватись і до цієї стадії провадження тією мірою, якою нехтування цими обов'язковими вимогами на початку процесу може згубно вплинути на законність судового розгляду («Імбріосіа проти Швейцарії» (Imbrioscia v. Switzerland), § 36). Хоча слідчий не має постановляти рішення про обґрунтованість «кримінального обвинувачення», вчинені ним дії безпосередньо впливають на перебіг і законність наступних стадій провадження, включно з самим судовим розглядом. Тому ст. 6 § 1 Конвенції може бути визнана такою, що застосовується до стадії досудового слідства, яке провадить слідчий чи слідчий суддя, незважаючи на те, що деякі процесуальні гарантії, передбачені ст. 6 § 1, можуть не застосовуватись («Вера Фернандес-Уїдобро проти Іспанії» (Vera Fernández-Huidobro v. Spain), §§ 108-114) [15, с. 16].

Водночас судовий контроль за продовженням строків досудового розслідування злочинів має сприяти дотриманню розумних строків у кримінальному провадженні. Адже ст. 6 § 1 Конвенції, котра надає кожній особі право на розгляд справи упродовж розумного строку, у кримінально-процесуальній сфері має на меті забезпечити, аби обвинувачений не залишався занадто довгий час під тягарем обвинувачення, обґрунтованість якого має бути доведена («Вемхофф проти Німеччини» (Wemhoff v. Germany), § 18; «Карт проти Туреччини» (Kart v. Turkey) [ВП], § 68) [15, с. 61].

6. Далі. Конкретна сфера кримінальних процесуальних відносин не може бути

водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному. Наразі така суперечність полягає у тому, що в одному випадку продовження строків досудового розслідування злочинів здійснюється лише прокурорами різних рівнів, а в іншому таке продовження забезпечено судовим контролем. Звичайною є законодавча практика, коли наступний у часі кримінальний процесуальний закон містить пряме застереження щодо повного або часткового скасування попереднього. Загальновизнаним є й те, що з прийняттям нового кримінального процесуального закону, якщо інше не передбачено самим цим законом, автоматично скасовується однопредметний кримінальний процесуальний закон, який діяв у часі раніше.

Крім того, відповідно до ст. 1 (Кримінальне процесуальне законодавство України) КПК порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України (частина перша). Зміни до кримінального процесуального законодавства України можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до законодавства про кримінальну відповідальність, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення (частина друга).

Таким чином з набранням чинності Законом № 2617-VIII від 22.11.2018, який діє з 01 липня 2020 року до теперішнього часу в частині врегулювання питання продовження строків досудового розслідування злочинів автоматично скасовано дію такого однопредметного кримінального процесуального закону як Закон № 2147-VIII від 03.10.2017, який діяв з 16 березня 2018 року по 01 липня 2020 року, тобто який діяв у часі раніше.

З урахуванням вищенаведених положень Конституції України, КПК та юридичних позицій Конституційного Суду України можна стверджувати про наступне, новий Закон № 2617-VIII від 22.11.2018, який діє з 01 липня 2020 року до теперішнього часу, застосовується до тих правовідносин, які виникли після набрання ним чинності. Іншими словами, починаючи з

01 липня 2020 року до теперішнього часу процесуальне рішення про продовження строків досудового розслідування злочинів понад три місяці може бути прийнято лише слідчим суддею.

Більш того, навіть якщо правовідносини тривалі і виникли до ухвалення Закону № 2617-VIII від 22.11.2018, який діє з 01 липня 2020 року до теперішнього часу, та продовжують існувати після його ухвалення, то нове нормативне регулювання застосовується з дня набрання ним чинності або з дня, встановленого цим нормативно-правовим актом, але не раніше дня його офіційного опублікування. Таким чином, Закон № 2617-VIII від 22.11.2018 р. спрямований на регулювання тих правовідносин, які виникли після набрання ним чинності, а тому ці правовідносини повинні бути приведені у відповідність із новим юридичним регулюванням.

Висновки. Системний аналіз положень Конституції, КПК, юридичних позицій КСУ та правової доктрини дозволяє стверджувати, що повноваження слідчого судді поширюються на продовження строків досудового розслідування злочинів, відомості про які внесені (розпочаті) після 16 березня 2018 року (незалежно від того чи було об'єднано матеріали цих досудових розслідувань), а починаючи з 01 липня 2020 року до теперішнього часу саме слідчий суддя має приймати процесуальне рішення про продовження понад три місяці строків досудового розслідування злочинів без урахування відповідної умови, зазначеної у Законі № 2147-VIII від 03.10.2017.

Список використаної літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України від 13 травня 1997 року № 1-зп/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України від 9 лютого 1999 року № 1-рп/1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>.
3. Рішення Конституційного Суду України від 26 січня 2011 року № 1-рп/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-11#Text>.
4. Рішення Конституційного Суду України (Перший сенат) від 12 липня 2019 року

- № 5-р(I)/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-19#Text>.
5. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 7 квітня 2021 року № 1-р(II)/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-21#Text>.
 6. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.
 7. Рішення Конституційного Суду України від 3 жовтня 1997 року № 4-зп/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97#Text>.
 8. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) від 18 червня 2020 року № 5-р(II)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-20#Text>.
 9. Закон України № 1697-VII від 14 жовтня 2014 року «Про прокуратуру». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
 10. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 03.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text..>
 11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 2617-VIII від 22 листопада 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.
 12. Рішення Конституційний Суд України від 22 травня 2018 року № 5-р/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-18#Text>.
 13. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>.
 14. Рішення Конституційного Суду України від 21 липня 2021 року № 5-р(II)/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-21#Text>.
 15. Посібник із статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (кримінально-процесуальний аспект). 2019. 133 с. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_UKR.pdf.

Drozdov O., Drozdova O. Current issues of the criminal procedure law over time (examples of extension of pre-trial investigation period)

The article is devoted to the study of constitutional, conventional and criminal procedural aspects of judicial protection of a person's right to a fair trial within a reasonable time in the aspect of ensuring that the investigating judge observes the suspect's rights to a reasonable time of pre-trial investigation of crimes. In this regard, the work analyzes the effect of a number of criminal procedural laws, which regulated the procedure for extending the terms of pre-trial investigation, in different periods of time.

It has been established that the criminal procedural legislation of Ukraine consists, in particular, of the laws of Ukraine, which amended the Criminal Procedure Code and other laws of Ukraine. Laws amending the CCP contain norms of the same hierarchical level and, upon entry into force, become norms of the CCP itself.

It has been proven that the new law, which amended the Criminal Procedure Code, applies to those legal relationships that arose after it entered into force. If the legal relationship is long-term and arose before the adoption of this law and continues to exist after its adoption, then the new normative regulation shall be applied from the day of its entry into force or from the day established by this law, which amends the CPC, but not earlier than the day of its official publication. Thus, the law amending the Code of Criminal Procedure is aimed at regulating those legal relations that will arise after its entry into force and must be brought into line with the new legal regulation.

It is justified that in situations of coexistence of conflicting criminal procedural norms of the same hierarchical level, judges should apply the classic formulas (principles) for legal practice: "the later law takes precedence over the older one" (lex posterior derogat priori) - "the special law takes precedence over the general one" (lex specialis derogat generali) - "the later general law does not prevail over the earlier special one" (lex posterior generalis non derogat priori speciali). If the court does not apply these formulas (principles) under circumstances that require its application, then the principle of the rule of law (rule of law) in criminal proceedings loses its effectiveness. The imperative to give effect to the principle

of the rule of law (rule of law) requires the simultaneous application of all three classical formulas.

The article emphasizes that the introduction of judicial control over the observance of the rights, freedoms and interests of persons in criminal proceedings during the extension of the terms of pre-trial investigation of crimes indicates the strengthening of guarantees of human rights in criminal proceedings.

Key words: *legal positions of the Constitutional Court of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the practice of the European Court of Human Rights, the effect of the law in time, the investigating judge, the prosecutor, pre-trial investigation, extension of terms.*